

ВІДГУК

офіційного опонента ГОНЧАРЕНКО ОКСАНИ ВОЛОДИМИРІВНИ
на дисертаційну роботу Малиш Ірини Анатоліївни
«УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАНОГО СЕКТОРУ»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 - Менеджмент

Представлене дисертаційне дослідження Малиш Ірини Анатоліївни «Управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору» охоплює найважливіші проблемні аспекти системного дослідження управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору, має важливе наукове значення і практичну цінність на сучасному етапі розвитку підприємств аграрного сектору.

1. Актуальність теми дисертації і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Зростання економічної ролі інноваційного фактору, прискорення темпів, напрямів і зміна механізмів розвитку інноваційних та інвестиційних процесів стали ключовими чинниками, які обумовили модернізаційні зміни в національних економіках. Інноваційно-інвестиційна діяльність аграрного сектору потребує відповідного наукового обґрунтування як теоретичних, так і практичних аспектів, пов'язаних із забезпеченням аграрного виробництва технікою, технологіями, методами управління та кадрами. Інноваційне вдосконалення виробництва, швидка адаптація до зовнішніх викликів і внутрішніх загроз, а також здатність пропонувати споживачам товари та послуги нового типу стали загальним законом сучасної конкурентної боротьби. Водночас, наявні теоретико-методологічні підходи, науково-практичні рекомендації й інструментарій реалізації інноваційного процесу в агропромисловому виробництві виявились не завжди адекватними зростаючим потребам і очікуваним результатам інноваційного розвитку та його інвестиційного забезпечення.

Активізація інноваційного розвитку, стимулювання інноваційного попиту, зростання обсягів інновацій в агропромисловому виробництві й

конкурентоспроможності агровиробників можливі тільки за умов формування достатнього інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку підприємств аграрного сектору. В даному контексті надзвичайно важливим постає розвиток теоретико-методичних засад й розроблення практичних рекомендацій щодо управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору. У зв'язку з цим, дисертаційне дослідження Малиш Ірини Анатоліївни «Управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору» є актуальним і своєчасним для розвитку підприємств аграрного сектору.

Актуальність теми підтверджується також і тим, що дисертаційна робота виконана у відповідності з планом науково-дослідних робіт Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва за темою: «Науково-методологічне забезпечення підприємницької, маркетингової, логістичної, діяльності підприємств агропродуктового комплексу та розвитку земельних відносин на інвестиційно-інноваційних заходах» (№ державної реєстрації 0116U000001), в межах якої автором було досліджено теоретико-методологічні засади інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку підприємств аграрного сектору та «Теоретико-методологічне забезпечення управління підприємницькою діяльністю на ринках продукції, ресурсів, послуг та інформації на інвестиційно – інноваційних та маркетингових засадах» (№ державної реєстрації 0121U108930), в межах якої автором розроблено теоретико-методичні та практичні аспекти щодо оптимізації управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору.

2. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Основні результати досліджень автора достатньою мірою обґрунтовані. Їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані в результаті аналітичної роботи. В основу дослідження покладено загальнотеоретичні методи наукового пізнання економічних процесів і явищ, такі як: діалектичний метод, метод системного аналізу; метод аналізу і синтезу, монографічний, графічний метод, математичного вирівнювання, метод експертних досліджень та метод групування,

метод Монте-Карло, абстрактно-логічний. Обґрунтованості наукових результатів також сприяло вивчення достатньої кількості праць провідних вітчизняних та зарубіжних дослідників, застосування різноманітних методів економічних досліджень, апробація результатів дослідження та їх впровадження.

Дисертаційна робота має логічну будову, підпорядковану вирішенню поставлених завдань, які дали змогу автору обґрунтувати теоретичні та методичні підходи щодо їх виконання, розробити і апробувати відповідні пропозиції, які у своїй комплексності є науковим шляхом вирішення наміченого завдання. Особливо варто відмітити, що завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації є логічно взаємопов'язаними. Результати дослідження отримані автором особисто.

Дисертаційна робота Малиш І.А. є оригінальною науковою працею, яка виконана на належному теоретичному і прикладному рівні. Вона має послідовну та виважену структуру і за своєю будовою є комплексним та завершеним науковим дослідженням. Зміст роботи та багатогранність висвітленої проблеми свідчать про різносторонню і, водночас, комплексну наукову компетентність її автора.

Дисертація характеризується змістовністю, логічністю та структурованістю викладення матеріалу. Наукові положення, які наведені у дисертаційній роботі є повною мірою обґрунтованими. Про це переконливо свідчить система використаних наукових методів і прийомів дослідження, логічна структурна побудова роботи, репрезентативний обсяг розглянутої, обробленої та проаналізованої статистичної інформації і опубліковані результати наукових досліджень.

3. Оцінка структури та обсягу дисертації

Дисертація за змістом, сутністю, структурою та оформленням повністю відповідає вимогам до дисертацій економічного профілю, містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Дисертаційна робота Малиш Ірини Анатоліївни характеризується змістовністю, логічністю та структурованістю викладення матеріалу і повною мірою висвітлює зміст визначених розділів.

У першому розділі «Теоретико-методичні підходи до управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств аграрного сектору», досліджено економічну

сутність інновацій та інвестицій й принципи їх реалізації підприємствами аграрного сектору, розглянуто організаційно-економічний механізм інноваційно-інвестиційного розвитку аграрних підприємств, проаналізовано методичні підходи до оцінки ризиків та ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств.

У другому розділі «Моніторинг розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору», відображено особливості інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору, проаналізовано чинники впливу на інноваційно-інвестиційний розвиток аграрних підприємств, здійснено оцінку ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору.

У третьому розділі «Удосконалення системи управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору», розроблено концептуальні підходи до управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору, визначено основні напрями модернізації інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку аграрних підприємств, запропоновано шляхи удосконалення системи управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору.

Достовірність практичних розробок автора підтверджується довідками про їх практичне використання, апробацією на науково-практичних конференціях. Викладене вище дозволяє зробити висновок про всебічну обґрунтованість і достовірність представлених у дисертаційній роботі наукових положень, висновків та новизни дослідження. Обґрунтованість наукових висновків, положень і рекомендацій, викладених у дисертаційному дослідженні, їх достовірність підтверджується оприлюдненням наукових публікацій автора.

4. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

У дисертаційній роботі Малиш Ірини Анатоліївни сформульовано та обґрунтовано ряд положень, висновків, пропозицій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну спрямованість.

Наукова новизна, теоретична та практична значимість наукового дослідження полягають у системному вирішенні важливого наукового завдання, пов'язаного з управлінням інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств

аграрного сектору. Оцінюючи новизну наукових положень дисертації, винесених на захист, слід зазначити, що вона представлена наступними результатами:

1) проведено дослідження чинників впливу на інвестиційно-інноваційний розвиток аграрних підприємств, яке, на відміну від існуючих, базується на застосуванні експертних методів із залученням експертів як з наукових установ, так і з діючих підприємств та включає в себе градацію відповідей експертів щодо інтенсивності задоволення/незадоволення рівнем інноваційного забезпечення розвитку аграрних підприємств за шкалою Харрінгтона (с. 96-118, п.2.2);

2) удосконалено наукові підходи до формування організаційно-економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку а також етапи його реалізації, які на відміну від розроблених, визначають пріоритетність мети та місії підприємства та включають економічний, маркетингово-економічний, організаційно-виробничий, фінансовий, соціальний і екологічний механізми (с. 41-50, п.1.2);

3) удосконалено методичні підходи до оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору, які базуються на використанні методу Монте-Карло і дозволяють провести ґрунтовний аналіз інвестиційного проекту ще на етапі його вибору, до втілення в життя (с. 120-133, п.2.3);

4) елементом наукової новизни є обґрунтовані концептуальні підходи до управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору, які, на відміну від існуючих, включають процеси планування, організації, мотивації та контролю та зосереджені на пошуку оптимальної організаційної структури управління організацією (с. 138-157, п.3.1);

5) удосконалені сучасні методи управління інноваційно-інвестиційним розвитком в аграрному секторі на трьох рівнях: загальнодержавному, регіональному та на рівні підприємства, що спрямовані на створення передумов інноваційно-інвестиційного розвитку та стратегічних напрямів управління ним (с. 177-192, п.3.3);

6) розвинуті теоретичні підходи до обґрунтування сутності поняття «інноваційно-інвестиційна діяльність», які, на відміну від наявних, враховують специфіку аграрного сектору і пропонують трактування цього поняття як процес

впровадження інновацій, який враховує особливості ведення сільськогосподарської діяльності та спрямований на вдосконалення чи оптимізацію вже існуючої виробничої або управлінської структури, чи на диверсифікацію основної діяльності (с. 27-29, п.1.1);

7) обґрунтовані методичні підходи до оцінки ризиків та ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності, що, на відміну від розроблених, пропонують застосування системи показників оцінки ефективності інвестицій в комплексі з показниками фінансового стану підприємства, розрахованими до та після впровадження інновації та з урахуванням вартості грошей в часі (с. 51-70, п.1.3);

8) розвинуті дослідження особливостей і сучасних тенденцій розвитку інновацій в аграрному секторі, які дозволили виявити скорочення інноваційного потенціалу галузі та намітити перспективні напрями вкладення коштів в інновації, такі як органічне землеробство, застосування агродронів, зелена енергетика (біогаз, сонячна енергетика, вітрові парки) (с. 74-94, п.2.1);

9) набули розвитку наукові напрацювання вчених щодо шляхів модернізації інноваційно-інвестиційного забезпечення аграрних підприємств, які, на відміну від існуючих, включають не лише технічне оновлення основних засобів, а й такі складові як: модернізація кадрового потенціалу, модернізація джерел фінансування інновацій, модернізація інноваційного забезпечення аграрних підприємств (с. 162-176, п.3.2).

Сформульовані в дисертації положення наукової новизни, висновки і рекомендації є достовірними та базуються на особистих дослідженнях здобувача.

5. Наукове та практичне значення роботи, використання результатів дослідження

Теоретичні висновки і узагальнення, пропозиції та рекомендації щодо інструментарію управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку аграрних підприємств, напрямів та інструментів активізації інноваційного процесу в аграрній сфері мають наукове та практичне значення. Одержані результати, висновки та пропозиції дисертаційної роботи забезпечують науково-економічний ефект у комплексному підході до розв'язання проблеми дослідження управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору; теоретичні

положення та методичні рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, поглиблюють теорію і практику формування інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку агропромислового виробництва та забезпечують можливість активізації інноваційного процесу в агропромисловому виробництві.

Практична цінність результатів дослідження підтверджується довідками про впровадження його результатів і положень. Результати дослідження використані ННЦ «ІАЕ» (довідка № 10/363 від 02.12.2021 р.); Департаментом агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 08-34/09/1766 від 27.10.21 р.); Харківською районною державною адміністрацією Харківської області, відділу містобудування та архітектури, агропромислового розвитку та екології (довідка № 86/190 від 07.10.2021 р.); Харківським національним аграрним університетом ім. В. В. Докучаєва (довідка № 01-24/1353 від 01.12.2021); ДП ДГ «Елітне» Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН України (довідка № 9/74 від 21.09.2021 р.).

6. Повнота викладення положень дисертації у опублікованих працях

За результатами дослідження опубліковано 21 наукову працю загальним обсягом 7,34 друк. арк., з яких 17 – одноосібні, з них: 7 статей у наукових фахових виданнях України та періодичних виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття в періодичному іноземному науковому виданні. Основні положення дисертаційної роботи розглянуто та схвалено на п'ятьох міжнародних, трьох всеукраїнських та шістьох науково-практичних конференціях. Опубліковані праці структурно та за змістом відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України та повною мірою розкривають зміст результатів проведеного наукового дослідження.

Аналіз публікацій автора дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень її дисертаційного дослідження у науковій літературі.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Аналіз змісту та структури дисертаційної роботи, викладених в ній теоретичних положень, науково-методичних і прикладних розробок, дозволяють оцінити її позитивно. Вона за своїм змістом повністю відповідає меті та поставленим завданням

дослідження.

У цілому, оцінюючи дисертаційну роботу позитивно, вважаємо за доцільне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1) досліджуючи гносеологічні засади інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору автор визначає її як «...процес впровадження інновацій, який враховує особливості ведення сільськогосподарської діяльності та спрямований на вдосконалення чи оптимізацію вже існуючої виробничої або управлінської структури, чи на диверсифікацію основної діяльності» (с.29, п.1.1). В той же час, зазначені особливості сільськогосподарської діяльності не розкриваються, а природа діалектичного зв'язку категорій «інноваційний процес» і «інноваційна діяльність» автором в наведеному трактуванні, в повній мірі не врахована, адже сільськогосподарські товаровиробники можуть також розробляти й реалізувати інновації або здійснювати повний інноваційний процес;

2) науково цінними, на нашу думку, є проведені в роботі аналіз чинників впливу на інноваційно-інвестиційний розвиток аграрних підприємств за допомогою експертного методу (с. 103-118, п. 2.2). Однак вважаємо, що дисертаційну роботу варто було б доповнити відповідним аналізом фінансових, технологічних показників діяльності сільськогосподарських товаровиробників й показників продуктивності, які опосередковано відбивають стан інноваційної діяльності, що сприяло б визначенню практичних рекомендацій для підвищення їх інноваційної активності;

3) розкриваючи системоутворюючі чинники інвестиційно-інноваційного процесу й аргументуючи роль інформаційного середовища (с.155-156, п.3.1) автор акцентує увагу на важливості існування дієвих інформаційних зв'язків між різними рівнями інвестиційно-інноваційного процесу в аграрній сфері і системній основі інформаційно-комунікативного забезпечення розвитку на інноваційних засадах. Разом з тим, структура, елементи, інституції подібної системної взаємодії не деталізуються. Вважаємо, що авторська позиція стосовно інформаційно-комунікативного забезпечення інноваційного розвитку агропромислового виробництва має бути більш аргументованою і змістовною;

4) недостатньо переконливою постає аргументація автора щодо напрямів модернізаційних змін інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку аграрних підприємств, яка базується на оцінці технічного оновлення основних засобів, технологій обробітку ґрунту і вирощування сільськогосподарських культур; кадрового потенціалу; фінансової складової (с. 175-176, п. 3.2). Наведена аргументація є досить загальною і не враховує, в повній мірі, вплив базисних інститутів національної економіки, не деталізує практичний інструментарій, який сприяв би узгодженій дії всіх елементів забезпечення для формування інноваційного середовища, сприятливого для продукування інновацій і підтримки безперервності інноваційного процесу в аграрній сфері;

5) запропоновані у п.3.3 дисертації заходи та інструменти управління регіональним інноваційно-інвестиційним розвитком аграрного сектору не доповнені конкретним елементним наповненням, зокрема фінансовими інструментами підтримки інновацій з регіонального бюджету, тому незрозуміло, яким чином, з позицій визначення можливого ефекту, їх реалізація вплине на рівень та динаміку інноваційного розвитку агропромислового виробництва регіону (п.3.3, с. 186-189).

Проте зазначені зауваження жодним чином не знижують загальної позитивної оцінки роботи, а лише можуть слугувати предметом наукової дискусії під час захисту представленої дисертаційної роботи.

8. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Під час вивчення матеріалів дисертації, аналізу наукових публікацій автора не було виявлено ознак порушення академічної доброчесності, а саме академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації результатів дослідження. Таким чином, дисертаційна робота Малиш Ірини Анатоліївни визначається самостійною оригінальною працею та не містить порушень академічної доброчесності.

9. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам до написання дисертацій з економічних спеціальностей. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг основного тексту дисертації становить 203 сторінки комп'ютерного тексту, у тому

числі 20 таблиць та 32 рисунка. Список використаних джерел охоплює 161 найменування.

10. Загальний висновок

Дисертація Малиш Ірини Анатоліївни «Управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору» виконана на високому науково-теоретичному й методичному рівні, а отримані в процесі дослідження наукові результати характеризуються новизною та мають практичну цінність. Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, самостійно виконаною науковою працею, відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р., № 167. Робота оформлена відповідно до «Вимог до оформлення дисертації», затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 року.

Отримані в процесі дослідження наукові результати у своїй сукупності слугують для вирішення поставлених завдань дослідження, а її автор – **Малиш Ірина Анатоліївна** заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету

О. В. Гончаренко

Підпис *Гончаренко О.В.*
Завіряється. Начальник ВК ДДАЕУ
«13» 12 2021 р. *Гончаренко*